

Mirakel, mysterier och moraliteter: Från puritanism till New Age – en religionshistorisk studie av Helen Shucman och A Course in Miracles, 385 sidor. Avhandlingen framlades vid Centrum för Teologi och Religionsvetenskap, Lunds Universitet, den 17 december 2010.

Kortfattad sammanfattning av avhandlingens innehåll:

A Course in Miracles (ACIM) är en andlig lära som sägs ha kanaliserats genom Helen Shucman (1909-1981) under åren 1965-1972. Shucman mottog då vad hon benämnde vara en inre diktamen, och det hon upplevde sig höra stenograferade hon ner. Hennes kollega och gode vän, William Thetford, renskrev därefter anteckningarna på skrivmaskin. Texten kom att omfatta omkring 1 200 sidor och presenteras som ett självstudieprogram för andlig utveckling. Boken beskrivs ibland som nyandlighetens bibel, då den har fått ett stort genomslag inom New Age. Syftet med läran är att åstadkomma en förändring av perceptionen. Denna ändrade varseblivning tänks leda fram till insikten att världen enbart är en illusion, och att den enda sanna verkligheten är Gud som är synonym med kärleken. Det onda har i denna teologi psykologiserats, och representeras närmast av det som benämns som egot. Alla icke önskvärda känslor som hat och avundsjuka, eller uttryck som aggressioner, härrör från egots felaktiga tolkningar, vilka i grunden är baserade i rädsla, enligt *ACIM*. Människan sägs därför i alla situationer stå inför ett val; att i tanke och handling utgå ifrån rädsla eller kärlek.

Denna studie undersöker den bland *ACIM*-troende vanliga idén att Shucman var en slags andlig *tabula rasa*, som plötsligt en dag, utan föregående kunskap mottog en religiöst präglad text. Avhandlingen visar att Shucman hade genomgått en omfattande religiös socialisation, inte minst under sina unga år. Hon blev som vuxen en dedikerad besökare i den katolska kyrkan, och strax före det att hon började förnimma den inre rösten utövade hon också meditation. Studien slår därför fast att det snarare är så att Shucman, efter många års sökande efter religiös sanning och längtan efter kontakt med Gud, var predisponerad för mystiska upplevelser. Avhandlingen konstaterar vidare att läran bär tydliga spår av Shucmans egna preferenser och erfarenheter såväl i språk, i innehåll, som i utformning. Läran uppvisar dessutom en särskilt stor likhet med 1800-talsteologin Christian Science, vilken såväl Shucman som Thetford haft viss kontakt med tidigare.

Avhandlingen presenterar till detta en omfattande odysse genom de strömningar och teologier som föregått New Age, med tonvikt på den amerikanska kontexten. En teoretisk utgångspunkt är att det finns viktiga mentaliteter, halvt medvetna, halvt omedvetna, som kommer till uttryck genom idéer, föreställningar och attityder – eller genom det som Alexis de Touqueville kallade *moeurs*. Dessa har antagits av och reproduceras inom den amerikanska kulturen, och framställs som bärande värderingar. Mentaliteter är, menar författaren, också nödvändiga att beakta för dem som formulerar nya teologier, om dessa skall kunna uppnå ett accepterande och en varaktighet över tid. Kartläggandet av mentaliteter, synliggjorda i värderingar och idéer, sträcker sig i denna avhandling från puritanismen till New Age.

Vill du läsa hela avhandlingen så går den att beställa från Pernilla. Observera att den inte är tillgänglig via Lunds Universitets databas. En uppdaterad Errata-lista kan medfölja eller mejlas för den som så önskar.

Utdrag ur avhandlingens fjärde del:

And I'm proud to be an American where at least I know I'm free...

Jag har i avhandlingen tagit ett religionshistoriskt avstamp i kolonialsamhällena som inrättades på den nordamerikanska östkusten. Genom framför allt Bellah *et al.* och Albanese kunde jag visa hur de europeiska kolonistörerna byggde upp samhällena utifrån utopiska visioner. Det gjordes ett antagande om att det, nya vilda landet var en gudagåva och att det med hjälp av hårt arbete och gudfruktighet skulle transformeras till ett bibliskt paradiset. Detta antagande tjänade också som ett rättfärdigande för kolonialiseringen och kom ånyo till politisk användning även på mitten av 1800-talet för att konfiskera landområden under benämningen *Manifest Destiny*.

Puritanerna kom i hög grad att påverka samhällsutvecklingen inte bara religiöst utan också politiskt. Skolorna som startades utgick från ett material präglad av de puritanska värderingarna, ett system som levde kvar in på 1900-talet. Ett av de viktigaste ideologiska koncepten var idén om frihet, det var den upplevda ofriheten i Europa som man lämnade bakom sig. Ett annat viktigt inslag var betoningen på individualismen som härrörande från Luther via Calvin nådde de amerikanska kolonierna. Dessa tankar om människan blev en del av upplysningsidealet, synliggjort och applåderat först av de Crèvecoeur och sedan av de Touqueville. Båda dessa franska upplysningstänkare gav bifall till tanken på amerikanen som en representant för de nya idealen om frihet, jämlikhet och en individualism väl balanserad mot demokratin.

Bellah *et al.* noterade att de här framlagda tankarna om amerikanska karaktärsdrag har varit livskraftiga över tid, detta trots att friheten inte varit en rättighet som tillkommit alla i praktiken och att det individualistiska självförverkligandet följaktligen inte heller varit åtkomligt för alla. Jag exemplifierade med den tidiga religiösa dissidenten Anne Hutchinson som utmanade det puritanska Massachusetts Bay. Hennes religiösa åsikter avvek från de gängse, och hon provocerade också genom att framträda som kvinnlig predikant. Det fanns ingen plats för den sortens religiös individualism vilken ansågs hota samhällsordningen, varför Hutchinson förvisades från kolonin. Genom Porterfield kunde jag klargöra att alla individualistiska uttryck, inte bara under kolonialtiden utan även idag, förväntas bidra och vara nyttiga för samhället. Detta är, menar Porterfield, den pragmatiska syn på vilken toleransen för mångfald vilar. En konsekvens blir då att alla yttringar som inte synes vara mer än individen till godo, kan avskrivas eller ses som ett hot, medan en religionsutövning som inte bara stärker individen utan även bidrar till samhällets tolerans.

Ett exempel är New Thought som rört sig från att vara en alternativ teologi till ett uppgående i mainstream, detta beroende på att dess aspirationer sammanfallit med den amerikanska kulturens ideologi. Tonvikten på individens egna val och möjligheter, i kombination med en tro på samspel mellan allt existerande och idén om optimism som grogrund för hälsa och välbefinnande, är något, som för att följa Porterfield också kan ses som befrämjande för samhället. New Thought har i den meningen inte bara blivit tolererat utan också accepterat och dess principer praktiseras vida utanför de kyrkor som bekänner sig till dess teologi. New Thought har, med mina ord blivit en trospraktik, och dess etos har blivit en del av mentaliteterna som präglar kulturen. New Thought har också i sin tur varit receptivt och inlemmat gångbara

kulturella föreställningar. Det är sannolikt först när utbytet, rutterna, går åt båda håll som en teologi kan sägas vara mainstream.

Såväl Bellah *et al.*, Albanese och Porterfield har belyst individens religiösa ställningstagande som en viktig faktor. Det finns en frihet att välja trosinriktning, men också en förväntan och ett ansvar. Tidigare självklara gemenskaper har förlorat mark genom den stora betoningen på individualismen. Tillhörighet och gränssättning är upp till individen själv, den självständiga, förverkligade människan skall idealt både välja ut och sätta samman de element som just för den personen kan representera ett fullödigt liv. Bellah *et al.* diskuterade såväl den utilitaristiska som expressiva individualismen, den förra mera pragmatisk, den senare mera kreativ. Genom transcendentalisterna och Walt Whitman formulerades den expressiva individualismen som en väg till framgång där inte bara de materiella resultaten var avgörande. Istället var självutveckling, känsloupplevelser, intellektuell förkovran, ett liv i samklang med naturen och andra människor det som möjliggjordes av individens frihet.

Genom Taylor noterade jag vidare hur rättigheten till frihet, en vital del i individualismen, och starkt proklamerad under kolonialtiden som ett ideal - dock då utan bäring för de flesta undantaget vita män - idag medgivit att underordnade grupper kunnat hänvisa till konstitutionen för att hävda sina rättigheter. Föreställningen om individens rätt till frihet är både en del i lagen och en del av det amerikanska credot, trots att det uppenbart är så att många amerikaner befinner sig i situationer som både personligt och grupprelaterat är ofria eller beskurna. Detta kan ses som ett exempel på hur en i sig oomtvistad mentalitet, som ständigt återupprepas och fastslås ändå inte kan sägas omfatta alla i verkligheten.

När New Age uppstod under motkulturåren blev åter friheten ett centralt begrepp. Här betonades frihet på ett nytt, mera genomgripande sätt och längtan efter frihet ledde till reella protester mot tidigare värderingar och levnadssätt. Den religiösa friheten innebar att individen kunde lämna religionsriktningar som uppfattades som mera traditionella och dogmatiska och istället välja en gränslösare form av andlighet. Jag har noterat att Sutcliffe utifrån denna tidiga deklARATION av religionsavvisande inom New Age därför menar att New Age inte skall betraktas som en religion. New Age är, tänker Sutcliffe, snarast en revolt mot religion.

Jag har också diskuterat Fuller som funnit en stor grupp som inte vill kalla sig religiösa, men anser sig vara andliga. Denna grupp benämns av Fuller som *spiritual but not religious*, en idé som Forman tagit upp, utvidgat och relaterat till som *grassroots spirituality*, en andlighet som överskrider alla religionsgränser. Huruvida New Age skall kategoriseras som religion eller inte beror på vilken definition som används för denna bestämning. Klart är emellertid att även om det inte går att sätta likhetstecken mellan New Age och hela gruppen av *spiritual but not religious* eller *grassroots spirituality*, så verkar de individer som väljer att kalla sig andliga snarare än religiösa göra detta utifrån en idé om att andligheten innefattar en större trosfrihet än religionen.